

PIEKTĀ NODAĻA

LĒMUMS

Iesniegums Nr.7463/17
Rita ŠTEINA
pret Latviju

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (Piektā nodaļa), 2023.gada 11.maijā sanākusi kā Komiteja šādā sastāvā:

Georges Ravarani, priekšsēdētājs

Mārtiņš Mits,

María Elósegui, tiesneši

un *Martina Keller*, nodaļas sekretāra vietiece

Ņemot vērā:

iesniegumu (Nr.7463/17), ko atbilstoši Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (“Konvencija”) 34.pantam pret Latvijas Republiku 2017.gada 19.janvārī iesniedza Latvijas valstspiederīgā Rita Šteina (“iesniedzēja”), kura dzimusi 1984.gadā, dzīvo Ādažos un kuru pārstāvēja I.Ņikuļceva, Rīgā praktizējoša advokāte;

lēmumu informēt Latvijas valdību (“Valdība”), kuru pārstāv tās pārstāve K.Līce, par sūdzībām, kas saistītas ar Konvencijas 2.pantu;

pušu apsvērumus;

Apspriedusies lemj šādi:

LIETAS BŪTĪBA

1. Lietas pamatā ir iesniedzējas sūdzības atbilstoši Konvencijas 2.pantam, ka valsts nav pasargājusi viņas tēva dzīvību, izveidojusi pietiekamu regulējumu slimnīcu pacientu aizsardzībai un nodrošinājusi efektīvu viņas tēva nāves, kas iestājās pēc viņa strīda ar citu pacientu, apstākļu izmeklēšanu.

2. Iesniedzējas tēvs – V.O., kurš cieta no paranoīdas šizofrēnijas – kopš 1998.gada janvāra bija slēgta tipa psihoneiroloģiskās slimnīcas pacients.

3. 2013.gada 26.janvārī cits pacients – J.K. – uzbruka V.O., ciešot no miesas bojājumiem. Pusēm bija atšķirīgs vērtējums par to, kad strīds notika un kad V.O. pirmo reizi informēja slimnīcas personālu par sāpēm. Nav strīda, ka aptuveni plkst.20.00 divas medmāsas izmeklēja viņu, secināja, ka nav traumas pazīmju, un iedeva viņam atsāpinātājus.

Aptuveni plkst. 23.30 ārstniecības personas atklāja, ka V.O. krūškurvis un seja ir ļoti pietūkuši. Ārstniecības personāls telefoniski konsultējās ar dežūrārstu (psihiatru). Viņš personālam lika iedot V.O. pretalerģijas zāļu (antihistamīnu) injekciju, ko ārstniecības personāls arī izdarīja. Tā kā V.O. stāvoklis neuzlabojās ārstniecības personāls atkārtoti telefoniski sazinājās ar dežūrārstu un pēc tam izsauca neatliekamo medicīnisko palīdzību. Tajā pašā naktī V.O. smagā stāvoklī nogādāja reģionālajā slimnīcā. Ķirurgs apskatīja viņu un izdarīja šādu diagnozi: laužas ribas, zemādas emfizēma, pneimotorakss un šizofrēnija.

4. 2013.gada 27.janvārī ierosināja pirmo kriminālprocesu saistībā ar strīdu. Tika iegūti pierādījumi un nopratināti liecinieki (tostarp, V.O., J.K., ārstniecības personāls un citi psihoneiroloģiskās slimnīcas pacienti, iesniedzēja un viņas māte). 2013.gada 1.februārī V.O. mira. Viņa pēdējā diagnoze bija šāda: laužas ribas, pneimotorakss, traumas radīta pneimonija un šizofrēnija. Tika pieprasītas un veiktas vairākas tiesu medicīniskās ekspertīzes (sniedzot ziņojumus 2013.gada 1.martā un 2014.gada 15.janvārī). Šajā procesā iesniedzējas māti atzina par cietušo, un viņa saņēma aptuveni 1138 EUR kompensāciju no valsts, pamatojoties uz likumu, kas paredz piešķirt valsts kompensāciju cietušajiem kriminālprocesā, ja noziedzīga nodarījuma rezultātā iestājusies ģimenes locekļa nāve.

5. 2014.gada 8.maijā rajona tiesa atzina J.K. par vainīgu smagu miesas bojājumu izdarīšanā, kas viņa neuzmanības dēļ bija par iemeslu V.O. nāvei. Viņu atbrīvoja no kriminālatbildības nepieskaitāmības dēļ, piemērojot medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus. Iesniedzējas māte pārsūdzēja šo spriedumu, bet vēlāk atsaucā savu apelācijas sūdzību, un spriedums stājās spēkā. J.K. izgāja piespiedu medicīnisko ārstēšanu, kas noslēdzās 2015.gadā, jo viņu vairs neuzskatīja par bīstamu sabiedrībai.

6. Tai pat laikā Veselības inspekcija – institūcija, kuras kompetencē ietilpst ārstniecības iestāžu uzraudzība, – veica V.O. sniegtās ārstnieciskās aprūpes kvalitātes pārbaudi. 2014.gada 21.jūlija ziņojumā tā secināja, ka V.O. veselības stāvoklis jau pirms 2013.gada 26.janvāra notikumiem bija pasliktinājies. Tāpat ziņojumā secināts, ka noteikti ārstniecības regulējuma pārkāpumi ir konstatējami (dežūrārsts nebija informēts par V.O. sākotnējām sūdzībām un vēlāk deva norādes par ārstniecību, neredzot pacientu), tomēr tā neierosināja administratīvā pārkāpuma lietvedību, jo bija iestāties noilgums. Vienlaikus tā par izdarītajiem secinājumiem informēja Valsts policiju.

7. Reaģējot uz iesniedzējas mātes sūdzību, 2014.gada 24.jūlijā par iespējamu psihoneiroloģiskās slimnīcas ārstniecības personāla nolaidību tika ierosināts otrs kriminālprocess. Tika pieprasīta vēl viena tiesu medicīniskā ekspertīze. Ekspertu panelis tā 2016.gada 22.marta ziņojumā secināja, ka konstatētie trūkumi V.O. ārstniecībā – tostarp tie, kurus identificēja Veselības inspekcija, – nenoveda līdz viņa nāvei. Balstoties uz šādiem secinājumiem, izmeklētāja 2016.gada 25.aprīlī izbeidza kriminālprocesu noziedzīga nodarījuma sastāva trūkuma dēļ. Pieņemot šo lēmumu, viņa pamatojās uz pierādījumiem, kas iegūti pirmajā kriminālprocesā (liecinieku liecības un 2013.gada 1.marta un 2014.gada 15.janvāra ziņojumi), Veselības inspekcijas 2014.gada 21.jūlija ziņojumu un ekspertu paneļa 2016.gada 22.marta ziņojumu.

8. Trīs prokurori izskatīja lietas materiālus un iesniedzējas sūdzības, lemjot paturēt spēkā lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu. Viņi uzsvēra, ka nebija identificējams noziedzīga nodarījuma sastāvs ne attiecībā uz ārstniecības personāla iespējamu nolaidību, ne attiecībā uz atstāšanu bez palīdzības. Viņi noraidīja

iesniedzējas apgalvojumu, ka V.O. tika ievainots dienas laikā. V.O. pats nebija spējis precīzi norādīt, cik bija pulkstens, kad viņu ievainoja, vai ka viņš nekavējoties pēc strīda būtu lūdzis medicīnisko palīdzību. Viņš par sāpēm pirmo reizi sūdzējās pēc vakariņām (pēc plkst.19.00), un viņam rekomendēja vērsties pie medmāsas. V.O. nāves cēlonis bija (i) gūto traumu smagums, (ii) tuberkulozes izraisītas izmaiņas viņa plaušās un (iii) viņa ievērojamais vecums. Veselības inspekcijas konstatētie ārstniecības regulējuma pārkāpumi nebija krimināla rakstura, jo starp tiem un V.O. nāvi nebija saskatāma cēloniskā sakarība. Ievērojot lietas sarežģītību un izmeklēšanas darbību tvērumu, prokuratūra noraidīja iesniedzējas argumentu, ka izmeklēšana esot nesamērīgi ieilgusi. 2016.gada 28.jūlijā par šo jautājumu tika pieņemts galīgais lēmums.

TIESAS VĒRTĒJUMS

IESPĒJAMS KONVENCIJAS 2.PANTA PĀRKĀPUMS

9. Iesniedzēja sūdzējās, ka valsts ir pārkāpusi tās no Konvencijas 2.panta izrietošo materiālo un procesuālo pienākumu. Viņa atsaucās uz pienākumu aizsargāt dzīvību, pienākumu izstrādāt regulējumu, kas aizsargātu slimnīcu pacientus, un pienākumu izmeklēt. Šajā saistībā viņa atsaucās arī uz Konvencijas 13.pantu

10. Ņemot vērā Tiesas judikatūru (skatīt *Lopes de Sousa Fernandes pret Portugāli* [Lielā palāta], iesniegums Nr.56080/13, 145.rindkopa, 2017.gada 19.decembris), iesniedzējas sūdzības skatāmas atbilstoši Konvencijas 2.pantam, kurš, ciktāl attiecināms uz izskatāmo lietu, izteikts šādi:

“1. Ikviena tiesības uz dzīvību aizsargā likums [...]”

Pieņemamība

11. Valdība argumentēja, ka iesniedzēja ir zaudējusi upura statusu, jo viņas māte nacionālā līmenī saistībā ar šiem pašiem faktiskajiem apstākļiem jau saņēma kompensāciju. Tā norādīja, ka iesniedzēja nav izsmēlusi nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus, jo nebija vērsusies ar civiltiesisku prasību pret psihiatrisko slimnīcu (tā atsaucās uz *Dumpe pret Latviju* (lēmums), iesniegums Nr.71506/13, 2018.gada 16.oktobris, un sniedza papildu nacionālo tiesu prakses piemērus). Jebkurā gadījumā tā uzskatīja, ka iesniedzējas sūdzības ir acīmredzami nepamatotas.

12. Iesniedzēja nepiekrīta. Viņa uzskatīja, ka ir upure, jo nacionālā līmenī neviens neatzina tiesību uz dzīvību pārkāpumu un tāpēc, ka viņas mātei izmaksātais kompensācijas apmērs – 1138 EUR – nav uzskatāms par pietiekamu atlīdzinājumu. Civiltiesiska prasība nebūtu efektīva šīs lietas apstākļos, kad ārstus neatzina par vainīgiem un nesaskatīja cēloņsakarību starp sniegto ārstniecisko aprūpi un viņas tēva nāvi. Iesniedzēja apgalvoja, ka otrais kriminālprocess nebija efektīvs, bet nesūdzējās par pirmo kriminālprocesu.

13. Tiesa uzskata, ka nav nepieciešams izskatīt Valdības iebildumu par iesniedzējas upura statusu, jo iesniegums jebkurā gadījumā ir noraidāms turpmāk norādīto iemeslu dēļ.

14. Attiecībā uz pienākumu aizsargāt dzīvību Tiesa atsaucas uz vispārīgajiem principiem kā tie nodibināti lietā *Fernandes de Oliveira pret Portugāli* ([Lielā palāta], iesniegums Nr.78103/14, 108.-109. un 113.rindkopa, 2019.gada 31.janvāris). Šīs lietas materiālos nekas neliecina, ka iesniedzējas tēvs bija pakļauts reālam un neizbēgamam riskam, ka trešā persona psihoneiroloģiskajā slimnīcā pret viņu izdarīs noziedzīgu nodarījumu. Secināms, ka strīds starp J.K. un V.O. bija spontāns. Līdz ar to nevar teikt, ka iestādes zināja vai tām bija jāparedz, ka V.O. dzīvībai draudēja briesmas. Iesniedzējas sūdzība šajā daļā ir acīmredzami nepamatota.

15. Attiecībā uz pienākumu izveidot regulējumu, kas pieprasītu slimnīcām veikt piemērotus pasākumus, lai aizsargātu pacientu dzīvības, Tiesa atsaucas uz vispārīgajiem principiem, kas attiecināmi un nodibināti lietā *Lopes de Sousa Fernandes* (citēta iepriekš, 185.-196.rindkopa). Tiesa piekrīt Valdībai, ka izskatāmās lietas fakti neietilpst to īpašo izņēmumu lokā, kuros rodas jautājums par valsts atbildību Konvencijas 2.panta kontekstā (saistībā ar ārstniecības pakalpojumu sniedzējiem, turpat, 190.-196.rindkopa). Lietas materiālos nav pazīmju, ka V.O. dzīvība būtu apzināti pakļauta briesmām, nesniedzot viņam dzīvības glābšanai nepieciešamu neatliekamo medicīnisko palīdzību, vai ka būtu sistēmiska vai strukturāla slimnīcu pakalpojumu disfunkcija, kuras rezultātā viņam būtu bijusi liegta pieeja šādai palīdzībai (turpat, 190.-192.rindkopa). Turklāt nav pierādīts, ka iespējamā ārstniecības personāla vaina bija kas vairāk nekā cilvēciska kļūda vai nolaidība vai ka ārstniecības personāls nesniedza iesniedzējas tēvam medicīnisko palīdzību, pilnībā apzinoties, ka, nesaņemot šo palīdzību, viņa dzīvība ir briesmās (turpat, 202.rindkopa). Šajā daļā iesniedzējas sūdzība ir acīmredzami nepamatota.

16. Pievēršoties no Konvencijas 2.panta izrietošajam procesuālajam pienākumam ārstniecības jomā: tas pieprasa valstīm izveidot efektīvu un neatkarīgu tiesu sistēmu, lai noskaidrotu pacientu nāves apstākļus, kad neatkarīgi no tā, vai tas ir valsts vai privātajā sektorā, tie atrodas ārstu uzraudzībā, un vainīgās personas sauktu pie atbildības (turpat, 214.rindkopa).

17. Šajā saistībā Tiesai ir jānoskaidro, vai normatīvajā regulējumā noteiktie un praksē piemērotie juridiskie ceļi kopumā bija spējīgi noskaidrot faktus, saukt pie atbildības vainīgās personas un sniegt pienācīgu atlīdzinājumu cietušajam (skatīt *Valeriy Fuklev pret Ukrainu*, iesniegums Nr.6318/03, 67.rindkopa, 2014.gada 16.janvāris).

18. Izskatāmajā lietā nekas neliecina, ka iesniedzējas tēva nāve būtu iestājusies iestāžu vai ārstniecības personāla tīšu darbību rezultātā, tādēļ nebija obligāti nepieciešams krimināltiesisks mehānisms. Vienlaikus, ja to atzītu par efektīvu, kriminālprocess pats par sevi būtu spējīgs izpildīt Konvencijas 2.pantā noteikto procesuālo pienākumu (skatīt *Lopes de Sousa Fernandes*, citēts iepriekš, 232.rindkopa).

19. Faktus par strīdu ar J.K. un V.O. vēlāku nāvi nodibināja pirmajā kriminālprocesā. J.K. atzina par vainīgu miesas bojājumu nodarīšanā, taču atbrīvoja no kriminālatbildības. Viņam piemēroja medicīniska rakstura piespiedu līdzekļus, ko viņš arī izgāja. Faktus, kas saistīti ar sūdzībām par ārstniecības personāla nolaidību, izskatīja otrajā kriminālprocesā. Iesniedzēja neapstrīdēja nacionālo iestāžu neatkarību un objektivitāti šajā saistībā. Viņa varēja piedalīties šajā procesā. Viņas sūdzība, ka šis process tika ierosināts novēloti, ir nepamatota, jo to ierosināja pēc tam, kad tika saņemta iesniedzējas mātes sūdzība. Attiecībā uz šī procesa

LĒMUMS LIETĀ “ŠTEINA pret LATVIJU”

rūpību Tiesa nesaskata trūkumus (skatīt 7.-8.rindkopu iepriekš). Šo procesu noslēdza divu gadu laikā, kas nav nesamērīgi, ņemot vērā lietas apstākļus (skatīt 8.rindkopu iepriekš). Tādējādi sūdzība par otrā kriminālprocesa efektivitāti ir acīmredzami nepamatota.

20. Vēl jānoskaidro tikai, kādas iespējas šajā lietā iesniedzējai bija saņemt atlīdzinājumu. Par spīti iesniedzējas argumentiem par pretējo, ņemot vērā tās judikatūru, Tiesa uzskata, ka iesniedzējai bija pamatotas cerības saņemt labvēlīgu rezultātu, pieprasot kompensāciju saistībā ar iespējamu medicīnas personāla nolaidību, vērsties civiltiesiskā kārtā pret slimnīcu, un viņai bija pienākums izmantot šo civiltiesisko tiesību aizsardzības līdzekli pirms vēšanās ar sūdzību Tiesā (skatīt *Dumpe*, citēts iepriekš, 62.-76.rindkopa). Tiesa atzīmē, ka laikā, kad iesniedzēja vērsās ar sūdzībām Tiesā, viņa varēja izmantot civiltiesisko tiesību aizsardzības līdzekli, taču viņa šo iespēju neizmantoja. Tādēļ Tiesa atbalsta Valdības iebildumu, un šī iesniedzējas sūdzība ir noraidāma, jo nav izsmelti nacionālie tiesību aizsardzības līdzekļi.

21. Līdz ar to iesniedzējas sūdzības ir noraidāmas atbilstoši Konvencijas 35.panta 1., 3. (a) un 4.punktam.

Šo iemeslu dēļ Tiesa vienbalsīgi

Atzīst iesniegumu par noraidāmu.

Sagatavots angļu valodā un paziņots rakstveidā 2023.gada 1.jūnijā.

Martina Keller
nodaļas sekretāra vietniece

Georges Ravarani
priekšsēdētājs